

Geir Woxholth

SELSKAPS- RETT

7. utgave

SELSKAPSRETT

GEIR WOXHOLTH

SELSKAPSRETT

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2021
7. utgave, 1. opplag 2021

ISBN 978-82-05-52969-4

Omslagsfoto: © Mikael Andersson / Mira / Samfoto

Sats: HAVE A BOOK

Brødtekst: Minion 10,5/15 pkt

Papir: 90 g Amber Graphic

Trykk: Opolgraf, Polen 2021

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Akademisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk

akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven
eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR,
interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering
i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og
inndragning og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Til Axel

Forord

Etter lenge å ha inntatt en beskjeden posisjon som valg- og spesialfag har selskapsretten endelig erobret en høyst fortjent plass blant de obligatoriske fagene på jusstudiet! Dette er et resultat av de praktiske realitetene: Stadig flere jurister uten spesialkunnskaper i faget har gitt uttrykk for at er det noe de har savnet teoretisk skolering i, så er det nettopp selskapsrett. Selskapsrettslige problemstillinger er ikke lenger forbeholdt forretningsadvokatene, men er noe enhver jurist møter i det praktiske rettsliv. Det er på denne bakgrunn en stor utfordring å skrive en lærebok i selskapsrett for det obligatoriske jusstudiet ved UiO.

Det har vært et hovedanliggende at boken skal være inspirerende og føre til at studentene angriper faget «con amore», og ikke fordi de «må». Den skal også prioritere spørsmål som er praktiske. Samtidig skal strukturen være så logisk at leseren får et grunnlag for å forstå tenkemåten i selskapsretten. Av denne grunn er behandlingen av ansvarlige selskap og aksje- og allmennaksjeselskap i all hovedsak gjort integrert. Dette er utvilsomt det mest pedagogiske, men samtidig fremstillingsteknisk en betydelig utfordring. Endelig skal fremstillingen ha overføringsverdi i forhold til andre formuerettslige fag, som avtalerett, kontraktsrett og tredjepartsvernfarene (dynamisk tingsrett, panterett, konkursrett).

Disse prioriteringene har ført til at fokus i atskillig grad er rettet mot de grunnleggende prinsipper og tenkemåter. Mye av fremstillingen er sentrert om det jeg anser som «den røde tråd» i selskapsretten – aksjen kapitalinnskudd, heftelsesform, finansiering, utdelinger, organisasjon. Behandlingen av disse reglene er gjort ganske utførlig.

Prioriteringen foran har ført til at drøftelsene i noen grad er rettssammenlignende. Det kommer blant annet til uttrykk når det gjelder redegjørelsen for de selskapsrettslige reglene om ugyldighet, mislighold, misligholdsvirkninger mv, som trekker linjer til avtale- og obligasjonsretten.

Av pedagogiske grunner har jeg tillatt meg en del gjentakelser. For eksempel er betydningen av og sontringen mellom bunden og fri egenkapital i aksje- og allmennaksjeselskap fremstilt både i forbindelse med reglene om selskapskapitalen, utdelinger og finansiering. Sammenhengen mellom det begrensede ansvar i aksje- og allmennaksjeselskap og den bundne selskapskapitalen er også påpekt i en slik grad at noen kanskje kan synes den er overbetonet.

Bak dette ligger det en tanke: Den er at gjentakelsen skal gi en opplevelse av forståelse ved at det fokuseres mot den indre sammenhengen i det selskapsrettslige regelverket.

Opprinnelig var det meningen at Ola Mestad skulle være medforfatter av denne boken, og han har vært til stor inspirasjon i planleggingsfasen. Ola fikk imidlertid så mye å gjøre med et kvalifikasjonsarbeid at han høyst motvillig måtte meddele meg at jeg måtte skrive boken alene. Jeg takker ham for en morsom tid i innledningsfasen – Ola er en mester til å se mulighetene!

Jeg har naturligvis søkt å gi boken en egen profil gjennom utvalg av rettsstoff og prioriteringen av det fremstillingsmessige. Men den bygger på et bredt kildegrunnlag, der selskapsrettslig litteratur også inngår.

Jeg har valgt å holde antallet henvisninger på et nokså beskjedent nivå, noe som må være helt akseptabelt i en lærebok. Men jeg kan ikke komme utenom å nevne den inspirasjon som Ole Gjems-Onstads bok *Valg av selskapsform* har hatt. Når det gjelder ansvarlig selskap, har jeg hatt større glede av Aarbakke/Aarbakke, *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*, enn min egen kommentarutgave til samme lov.

Boken tilegnes min yngste sønn, Yngve Axel (10), som inntil videre fortsatt er så liten og entusiastisk at han gidder å leke med meg på golfbanen, i slalåmbakken og i Nordmarka.

Fjällbacka, august 2004

Geir Woxholth

Forord til syvende utgave

Sjette utgave av *Selskapsrett* er utsolgt, og det er vedtatt endringer i selskapslovgivningen og rammeloavgivningen. Boken utkommer derfor i en ny utgave, den syvende. Den er også oppdatert med ny rettspraksis og andre sentrale rettskilder. Spesielt kan nevnes at fremstillingen av EU-retten er gjort mer utførlig, ved at det i tillegg til EU-rettens betydning mer generelt som rettskilde gis en særlig behandling av EUs «Publisitetsdirektiv» og dette direktivets betydning for forståelsen og praktiseringen av asl/asal § 6-33.

Interne henvisninger i boken gjøres med referanse til del og kapittel. Hvis den interne henvisningen er til et kapittel i samme del hvor henvisningen befinner seg, henvises det kun til kapittel.

Oslo, mars 2021

Geir Woxholth

Innhold

DEL I GRUNNLEGGENDE SELSKAPSRETT	19
1 Selskapsretten og selskapsformene	21
1.1 Selskapsretten: Rettslig plassering	21
1.2 Selskapsrettslig lovgivning og rammelovgivning	23
1.3 Selskapsrettens betydning	24
1.4 Selskapsrettslig avtalefrihet?	26
1.5 Selskapsbegrepet	27
1.6 Selskapsdeltakere. Selskapsandeler	29
1.7 Valg av selskapsform. Foretaksstatistikk	30
1.8 Selskapsformene	32
1.81 Personsselskap og kapitalsselskap	32
1.82 Ansvarlig selskap	33
1.83 Aksjeselskap	38
1.84 Allmennaksjeselskap	40
1.85 Kommandittselskap	42
1.86 Enkeltpersonforetak	43
1.87 Indre selskap	44
1.9 Andre organisasjonsformer	45
1.91 Det tingsrettslige sameiet	45
1.92 Stiftelse	46
1.93 Forening	48
1.94 Samvirkeforetak	48
2 Kort om selskapets stiftelse og foretaksregistrering	51
3 Grunnleggende aksjeselskapsrett	55
3.1 Aksjekapital og aksjeinnskudd	55
3.2 Aksjebevis, aksjeeierbok, aksjeeierregister	57
3.3 Aksjeeier, aksjeeierrettigheter	58

INNHOLD

3.4	Aksjen som formuerettighet	59
3.5	Aksjeeierrettighetene ved aksjeovergang	64
4	Grunnleggende om ansvarlige selskapers rettsforhold	67
5	Enkelte prinsipper i aksjeselskapsretten	70
5.1	Innledning	70
5.2	Prinsippet om den indirekte heftelse	70
5.3	Prinsippet om den begrensede heftelse	71
5.4	Prinsippet om bunden egenkapital	71
5.5	Prinsippet om aksjeeierdemokrati	74
5.6	Prinsippet om minoritetsvern	75
5.7	Prinsippet om likhet	78
5.8	Prinsippet om forbud mot myndighetsmisbruk	80
5.9	Prinsippet om offentlighet	83
5.10	Prinsippet om lojalitet	83
6	Enkelte prinsipper for ansvarlig selskap	87
6.1	Innledning: Prinsippene om innskuddsfrihet og ubegrenset ansvar	87
6.2	Prinsippet om enstemmighet	87
6.3	Prinsippet om lojalitet	88
7	Selskapet som juridisk person	90
8	Rettsgrunnlag: Lov, vedtekter, selskapsavtale og aksjeeieravtale.	
	EU-retten og dens betydning	93
8.1	Lovgivningen	93
8.2	EU-retten og dens betydning for norsk selskapsrett:	
	Selskapsdirektivene	96
8.3	Selskapsstatuttet. NUF. SE-selskapet.	100
8.31	Hvilken nasjonalitet har selskapet: Selskapsstatuttet	100
8.32	Hva er omfattet av selskapsstatuttet?	103
8.33	Norsk filial av utenlandsk foretak (NUF)	103
8.34	SE-selskapet	106
8.4	Vedtekter/selskapsavtale	107
8.41	Innledning	107
8.42	Vedtektene	108
8.43	Selskapsavtalen	110
8.44	Særlig om selskapsformålet	113
8.5	Aksjeeieravtaler	115
8.6	Forholdet mellom vedtekter og aksjeeieravtaler i praksis:	
	Telia/Telenor	122
9	Selskapets økonomiske funksjon. Teorier om selskapets formål.	
	Selskapers samfunnsansvar	124
9.1	De vernede interesser	124
9.2	Økonomiske teorier	127

9.3	Selskapers samfunnsansvar	128
9.4	Corporate governance	132
DEL II EIERNES ANSVARFORHOLD OG INNSKUDDSPLIKT		137
1	Innledning	139
2	Aksjeselskap/allmennaksjeselskap	140
2.1	Upersonlig, indirekte og begrenset ansvar	140
2.2	Kapitalkrav. Reglene om innbetaling av aksjekapital	143
2.21	Kapitalkrav: Krav til minstekapital. Krav til forsvarlig likviditet og egenkapital	143
2.22	Krav om innbetaling av selskapskapitalen	147
2.3	Identifikasjon og ansvarsgjennombrudd	148
3	Ansvarlig selskap	154
3.1	Personlig, direkte og ubegrenset ansvar	154
3.2	Regress	159
DEL III FINANSIERING AV SELSKAPETS VIRKSOMHET		163
1	Innledning: Egenfinansiering, fremmedfinansiering og mellomformer	165
2	Egenfinansiering	167
3	Fremmedfinansiering	169
4	Egenkapital og fremmedkapital	171
4.1	Egenkapital	171
4.2	Fremmedkapital	173
4.3	Selskapets balanse: Eiendeler, egenkapital og gjeld	174
4.4	Egenkapital og aksjekapital	174
4.5	Selskapets «frie» egenkapital	175
5	Kapitalnedsettelse	177
6	Kapitalforhøyelse	180
6.1	Innledning	180
6.2	Fondsemisjon	180
6.3	Emisjon mot nytegning og innskuddsplikt	182
7	Særlig om finansielle instrumenter etter asl/asal kapittel 11 og om ansvarlig lånekapital	185
7.1	Oversikt	185
7.2	Lån med rett til å kreve utstedt aksjer eller med konverteringsrett til aksjer	186
7.3	Lån med særlige vilkår	187
7.4	Tegningsrettsaksjer	188

INNHOLD

7.5	Frittstående tegningsretter	188
7.6	Ansvarlig lånekapital	189
DEL IV SELSKAPETS AVTALER		191
1	Innledning	193
2	Avtaler mellom selskap og aksjeeier eller medlem av selskapets ledelse mv	194
DEL V ORGANISASJON OG MYNDIGHET. REPRESENTASJON UTAD		201
1	Grunnleggende om selskapets organisasjon, selskapsorganenes kompetanse og representasjon utad	203
2	Organiseringen av aksjeselskap/allmennaksjeselskap	206
2.1	Generalforsamlingen	206
2.11	Generalforsamlingen som øverste organ	206
2.12	Ekstraordinær generalforsamling	211
2.13	Tidspunkt og innkalling	211
2.14	Lik stemmerett – én aksje gir én stemme. Stemmerettsbegrensninger	213
2.15	Stemmerettsbegrensninger <i>de lege ferenda</i>	217
2.16	Flertallskrav. Beslutningsdyktighet	218
2.17	Møteregele	222
2.2	Selskapets ledelse: Styret, daglig leder og bedriftsforsamling	223
2.21	Selskapets ledelse	223
2.22	Styret	223
2.221	Valgforsamlingen for styret. Antall styremedlemmer. Flertallskrav	223
2.222	Styrets myndighet, oppgaver og ansvar	225
2.223	Godtgjørelse fra selskapet til styremedlemmer	228
2.224	Godtgjørelse til styremedlemmer mv fra andre enn selskapet	230
2.225	Særlig om styrets fastsettelse av lederlønninger og annen godtgjørelse til ledelsen	231
2.226	Styremedlemmers tjenestetid. Fjerning av styremedlemmer	233
2.227	Krav om representasjon av begge kjønn i styret i allmennaksjeselskap	234
2.228	Styrets saksbehandling	237
2.23	Daglig leder	239
2.231	Innledning	239
2.232	Daglig leders oppgaver, myndighet og ansvar	240
2.24	Bedriftsforsamlingen	243
2.3	Revisor	244

3	Organisering av ansvarlig selskap	245
3.1	Selskapsmøtet	245
3.11	Obligatorisk organ	245
3.12	Sammensetning	245
3.13	Selskapsmøtets kompetanse	246
3.14	Saksbehandling	247
3.2	Den enkelte deltaker	248
3.3	Styret	249
3.31	Fakultativt organ	249
3.32	Sammensetning	249
3.33	Saklig myndighet	250
3.34	Saksbehandling	251
3.4	Daglig leder	252
3.5	Revisor	253
4	Representasjon utad	254
4.1	Grunnleggende om organkompetanse. Forholdet til fullmakt	254
4.2	Sondringen mellom rett og legitimasjon i selskapsretten	256
4.3	Hensynene bak reglene om representasjonsrett og legitimasjon. EUs «Publisitetsdirektiv»	258
4.4	Aksje- og allmennaksjeselskap	259
4.41	Styrets og daglig leders representasjonsrett utad	259
4.42	Legitimasjonsvirkningene	261
4.5	Aksjeloven § 6-33: Forholdet til EUs «Publisitetsdirektiv»	267
4.51	Reguleringen i «Publisitetsdirektivet» artikkel 9 nr 1 og 2. Forholdet til de ulike praktiske kategorier av konflikter	267
4.52	Tilbakekobling til asl § 6-33	269
4.53	Hva blir følgen, gitt at det foreligger motstrid mellom «Publisitetsdirektivet» artikkel 9 nr 1 første ledd og asl § 6-33?	276
4.6	Ansvarlig selskap	278
DEL VI DELTAKERNES RETT TIL SELSKAPSFORMUEN		281
1	Innledning	283
2	Utdelinger fra aksje- og allmennaksjeselskap	286
2.1	Hovedprinsipp. Lovgrunn. Begrepsbruk: Bunden og fri egenkapital	286
2.2	Utdelingsbegrepet	290
2.3	Utbyttereglene	292
2.4	Konsernbidrag	295
2.5	Gaver	296
2.6	Kreditt og sikkerhetsstillelse	298
2.7	Selskapsfinansierte aksjeerverv	300
2.8	Sanksjoner ved ulovlige utdelinger mv	303
2.81	Restitusjonsplikt ved ulovlige utdelinger	303
2.82	Ulovlige gaver	305

INNHold

2.83	Ulovlig kreditt og sikkerhetsstillelse	305
2.84	Avtale i strid med forbudet mot selskapsfinansierte aksjeervert	306
3	Utdelinger fra ansvarlig selskap	307
DEL VII SALG AV SELSKAPSANDEL. UTLØSNING ETTER OPPSIGELSE		311
1	Innledning	313
2	Aksje- og allmennaksjeselskap	315
2.1	Aksjenes omsettelighet	315
2.2	Nærmere om samtykkekrav og samtykkenektelse	317
2.3	Vedtektfestede personklausuler	322
2.4	Forkjøpsrett	323
2.5	Selskapets ervert av egne aksjer	325
3	Ansvarlig selskap	328
3.1	Omsettelighet	328
3.2	Overdragerens og ervertverens rettsstilling som følge av overdragelsen	330
3.3	Uttreden	332
DEL VIII MISLIGHOLD MV. UGYLDIGHET. SANKSJONER		335
1	Innledning. Systematikk	337
2	Mislighold mv	339
2.1	Misligholdsreglenes virkeområde	339
2.2	Særlig om mislighold mv og anvendelse av sanksjoner ved overdragelse av selskapsandel	340
2.3	Sanksjonsbruken ved andre misligholdsspørsmål mv	342
2.31	Innledning	342
2.32	Utelukkelse. Utløsning. Innløsning	342
2.33	Oppløsning	347
2.34	Hevning	348
2.4	Ugyldighet og lignende innsigelser	349
2.41	Ugyldighet og lignende innsigelser ved tilslutningen til selskapsforholdet	349
2.42	Ugyldige selskapsvedtak	350
2.5	Erstatningsansvar	352
2.51	Problemstilling	352
2.52	Ansvarsgrunnlaget: Krav fra selskapet. Selskapets tap	355
2.53	Ansvarsgrunnlaget: Krav fra andre enn selskapet	360
2.54	Særskilt om medvirkningsansvar	365

DEL IX TVANGSINNØSNING	367
1 Tvangsinnløsning	369
DEL X TREDJEPARTSVERN	373
1 Problemstilling	375
2 Rettsvernsregler ved eierskifte i ansvarlig selskap og aksjeselskap der aksjene ikke er registrert i en verdipapirsentral	378
2.1 Hovedregel nr 1: Vedtektenes fortrinn	378
2.2 Hovedregel nr 2: Prinsippet i gjeldsbrevloven § 25	378
2.3 Forholdet mellom erverver og avhenders kreditorer	380
2.4 Forholdet mellom erverver og dobbelterverver	381
2.5 Selskapets frigjørende betaling til den som fremtrer som eier av selskapsandelen	382
3 Legitimasjons- og rettsvernsregler ved eierskifte i allmennaksjeselskap og aksjeselskap der aksjene er registrert i en verdipapirsentral	383
3.1 Oversikt	383
3.2 Mangler ved avhenderens rett	383
3.3 Forholdet mellom erverver og overdragers kreditorer	384
3.4 Forholdet mellom erverver og dobbelterverver	384
3.5 Selskapets frigjørende betaling til den som er registrert som eier av aksjen	385
4 Pantsettelse av selskapsandel	386
4.1 Pantsettelse av aksje	386
4.2 Pantsettelse av andel i ansvarlig selskap	388
DEL XI KONKURS I SELSKAPSFORHOLD	391
1 Konkurs i selskapsforhold	393
DEL XII OPPLØSNING OG AVVIKLING (LIKVIDASJON)	397
1 Oversikt	399
2 Oppløsning etter beslutning fra deltakerne	401
3 Oppløsning etter krav fra deltaker	402
4 Avvikling (likvidasjon)	404

INNHold

DEL XIII OMORGANISERING	407
1 Innledning	409
2 Endring av selskapsform	410
3 Fusjon	412
4 Fisjon	415
DEL XIV KONSERNSPØRSMÅL	419
1 Konserns spørsmål	421
DEL XV RETTSLIGE RAMMER FOR NÆRINGSVIRKSOMHET I SELSKAPSFORM	425
1 Innledning. Næringsfrihet og forvaltningsregulering	427
2 Registreringslovgivningen	429
2.1 Oversikt	429
2.2 Enhetsregisteret	429
2.3 Foretaksregisteret	430
3 Skattelovgivningen	432
3.1 Innledning	432
3.2 Beskatning av (allmenn)aksjeselskap og aksjeeiere	433
3.3 Deltakerlignede selskap	434
4 Regnskaps- og revisorloven	437
5 Foretaksnavneloven	440
6 Konkurranseloven	442
7 Verdipapirhandelloven	445
7.1 Børsnotering: Bakgrunn og formål	445
7.2 Særlig om vilkårene for børsnotering	446
7.3 Opplysningsplikt. Prospektkrav	447
7.4 Ulovlig spredning av innsideinformasjon. Markedsmisbruk	447
7.5 God forretningsskikk	448
7.6 Tilbudspunkt – <i>takeovers</i>	448
7.7 Meldeplikt. Flagging	449
Litteratur	451
Lovregister	453
Domsregister	463
Stikkord	465